

Djeca pod lupom zakona

Uređuje: Mag. Michael Warzecha

Poštovane čitateljke i čitaoci!

U ovom broju Novog Glasnika prezentiraću u kratkim crtama zakonske odredbe vezane za djecu i starije maloljetnike.

Poslovna sposobnost se stiče sa 18 godina, kada se djeca počinju smatrati punoljetnim, te mogu neograničeno, u svoje ime zaključivati pravne poslove (npr. ugovore). Deliktna sposobnost nastupa u Austriji sa 14 godina. Maloljetni delikventi, koji su počinili neki delikt po navršenoj 14. godini života, odgovorni su krivičnopravno. Doduše, kaznene odredbe vezane za maloljetne počinioce nešto su blaže nego kod punoljetnih lica. U principu, lica nemaju pravo na samostalno zaključivanje pravnih poslova sve do punoljetnosti. Lice, koje po zakonu ima pravo starateljstva nad maloljetnim licem, ovlašteno je da ga zastupa, kao i da upravlja njegovom imovinom. Zakonski zastupnici djece su u principu roditelji. U slučaju razvoda roditelja sud određuje staratelja djeteta. Kod poslovne sposobnosti maloljetnog lica, razlikuje se poslovna sposobnost djece do 7, od poslovne sposobnosti maloljetnika, starosti između 7 i 18 godina. Djeca ispod 7 godina smatraju se potpuno poslovno nesposobnom, dakle nisu ni ovlaštena da u svoje ime zaključe bilo kakav posao. Djeca između 7 i 18 godina starosti imaju ograničenu poslovnu sposobnost. Sedmogodišnje dijete, npr. ima pravo na samostalno zaključivanje poslova male vrijednosti, kao i poslova iz kojih ono ostvaruje izvjesnu korist. Poslovi male vrijednosti su poslovi koji se svakodnevno zaključuju, kao što je kupovina kifli, npr. Poslovi, iz kojih dijete ostvaruje izvjesnu korist, primjera radi su preuzimanje poklona (čak i kada se radi o većoj vrijednosti poklona).

Lica između 14 i 18 godina nazivaju se starijim maloljetnicima. Oni imaju pravo zaključivanja ugovora o radu, uz pravo slobodnog raspolaganja stvarima, koje su im date na raspolaganje. Pravo starijeg maloljetnika na zaključivanje ugovora o radu, ne odnosi se na pitanje obrazovanja, a uslovljeno je saglasnošću staratelja. Maloljetno lice ima u svakom slučaju pravo na izdržavanja od strane roditelja. Prirodno, ukoliko maloljetno lice živi sa roditeljima, ovo pravo ne igra nikakvu ulogu. U slučaju razvoda roditelja, roditelj, s kojim djeca žive, ima pravo da traži alimentaciju od drugog roditelja. Drugi roditelj, koji nema pravo starateljstva nad djecom, obavezan je da staratelju plaća mjesečnu alimentaciju za djecu. Iznos alimentacije ovisan je od uzrasta djeteta, kao i od visine zarade roditelja, obavezanog da plaća alimentaciju, pri čemu značajnu ulogu igra neto mjesečna zarada i eventualne obaveze plaćanja alimentacije ostaloj djeci. Podnošenje zahtjeva za plaćanje alimentacije vrši se u ime djeteta, neovisno od toga da li drugi roditelj ima pravo starateljstva nad djetetom. Visina alimentacije za djecu do 6 god. je 16%, za djecu između 6 i 10 god. 18%, za djecu između 10 i 15 god. 20% i za djecu iznad 15 god. 22% od mjesečne neto zarade roditelja, koji treba

da plaća izdržavanje. Podrazumijeva se, da ukoliko izdržavalac ima više djece, visina izdržavanja se reducira za nekoliko procenata. Znači, u svakom slučaju se uzima u obzir, da li izdržavalac ima više maloljetne djece, koja imaju pravo na izdržavanje. Prilikom razvoda braka pravo starateljstva nad djecom najčešće dobija jedan od roditelja. Pod tim se podrazumijeva njega i vaspitanje djeteta, upravljanje imovinom djece, kao i zastupanje djece u svojstvu zakonskog zastupnika. Prilikom povjeravanja prava starateljstva nad djecom uvijek se vodi računa o interesima djeteta. Najčešće preovlađuju slučajevi dodjele prava starateljstva majci. Iz prakse znam, da majke ne dobijaju starateljstvo nad djecom, jedino kada su opasne za dijete.

Pod pravom starateljstva se podrazumijeva pravo na suodlučivanje staratelja po pitanju obrazovanja ili izbora zanimanja maloljetnog lica. Staratelj određuje gdje će živjeti dijete. Prilikom određivanja pravila ponašanja djeteta roditelji bi trebali imati u vidu starost, nivo razvijenosti i ličnost djeteta. Obaveza djece da budu poslušna prestaje kada napuni 18 godina.

Važno je istaći da se u vaspitanju djeteta ne sme upotrebi nasilje fizičko, ili duhovno. Znači, zabranjeno je fizičko maltretiranje djece, bilo da se radi o seksualnom ili tjelesnom zlostavljanju. Zakonom je zabranjeno ošamariti dijete, ili ga udariti po stražnjici. Ukoliko pak upotrebom nasilja dođe do tjelesne povrede djeteta, može se protiv roditelja pokrenuti krivični postupak, koji se može završiti čak i zatvorskom kaznom. Ipak, u slučaju da dijete dobije šamar, shodno krivičnom zakonu, tretiraće se ovakvo ponašanje prije kao uvreda. Ali, ukoliko dijete dobije šamar pred drugim ljudima (pred dvoje ili više ljudi), ovakvo djelo može biti kažnjeno sa 3 mjeseca do godine dana zatvorske kazne. Zakonom su određene i druge vrste kazni za lica, koja na određeni način muče, zanemaruju ili maltretiraju maloljetna lica.

Po pitanju prezimena djeteta zadržao bih se na zakonskoj noveli iz 1995. god., kojom se bračni drugovi ne mogu prinuditi da nose zajedničko prezime. Bračni drug, koji je prilikom vjenčanja preuzeo prezime drugog bračnog druga može se davanjem izjave u matičnom uredu odlučiti da ponovo nosi svoje staro prezime. Kod promjene prezimena, bivši bračni drugovi se trebaju dogovoriti o prezimenu djeteta. Ako roditelji imaju isto prezime, i dijete treba da nosi to prezime. Radi se o prezimenu koje je dobilo prilikom upisa u matičnu knjigu rođenih. Ukoliko izostane sporazum između roditelja, prilikom upisa djeteta u matičnu knjigu, dijete automatski dobija očevo prezime. Dijete znači, ne može dobiti duplo prezime (od oba roditelja), dok vanbračna djeca dobijaju uvijek majčino prezime. Po pitanju da li se jedno dijete smatra djetetom rođenim u braku (što je veoma važno u slučaju smrti oca) do 300 dana po njegovoj smrti, smatra se da je dijete rođeno u braku. Ovo pravilo primjenjuje

se i u slučaju razvoda i proglašenja braka ništavim, tj. nepostojećim. Polazi se od pretpostavke da je suprug istovremeno i otac djeteta, tj. da se dijete začelo prije njegove smrti. Premda zakon polazi od pretpostavke da djeca rođena ili začeta u braku stvarno i potiču iz braka, to ne znači da se ovo ne može osporiti podizanjem tužbe za osporavanje očinstva. Pravo na podizanje tužbe zastarijeva godinu dana po saznanju činjenica koje ukazuju na mogućnost da supružnik nije stvarni otac djeteta. Tužba se može podnijeti odmah po rođenju djeteta. U slučaju osporavanja očinstva nad djetetom, na ocu leži teret dokazivanja da u vrijeme začeća djeteta nije imao seksualnih kontakata sa majkom djeteta, da je neplodan i sl. Od momenta podnošenja tužbe za osporavanje očinstva, dijete se smatra vanbračnim. Ukoliko se ne pokrene postupak u roku od godinu dana, samo je javni tužilac ovlašten u javnom, ili u interesu djeteta, osporiti očinstvo nad djetetom. I u slučaju smrti oca (godinu dana po rođenju djeteta) samo javni tužilac ima pravo pokrenuti postupak osporavanja očinstva djeteta. Zakonom je predviđena mogućnost da lica, ovlaštena na osporavanje očinstva, ukoliko im je poznat pravi otac djeteta, pokrenu postupak utvrđivanja očinstva tog drugog lica. Kada to drugo lice prizna očinstvo nad djetetom, potrebno je da majka potvrdi očinstvo drugog lica. U ovoj vrsti postupka interese djeteta zastupa *Jugendamt*. Ukoliko se *Jugendamt* saglasi sa izjavama majke i stvarnog oca djeteta, to se od tog momenta to drugo lice smatra zakonskim ocem djeteta. Ukoliko *Jugendamt* odbije davanje saglasnosti, to se za utvrđivanje očinstva drugog lica mora podneti tužba kod nadležnog suda.

Na kraju bih napomenuo da sam u tekstu pokušao predočiti osnovna pitanja vezana za prava djece. Ova materija je predmet poprilično opširne i iscrpne zakonske regulative, čija bi obrada zahtijevala veoma mnogo prostora u listu. Kako se radi o veoma specifičnoj materiji, to bih vam savjetovao, da se u slučaju da imate problema, obratite advokatu u kojeg imate povjerenja. ■

Mag. Michael Warzecha
Rechtsanwalt/Advokat

**SAVETOVANJE NA VAŠEM
MATERNJEM JEZIKU**

- Pravo boravka
- Radno pravo
- Stambeni/Vlasnički odnosi
- Privredno pravo (osnivanje firmi u Austriji i domovini)
- Porodično pravo (razvodi, usvajanja i sl.)
- KRIVIČNI POSTUPCI

Stubenring 4, A-1010 Wien
Tel. +43/1/513 95 66
Fax. +43/1/512 59 46